

Etablering efter komvux – studiestödets betydelse

CSN, Rapport 2020:10

Etablering efter komvux – studiestödets betydelse

Centrala studiestödsnämnden (CSN) 2020

Producent CSN, Kunskap om studiestödet
851 82 Sundsvall
060-18 60 00

Kontaktperson Mikael Thid
060-18 62 52
mikael.thid@csn.se

Sammanfattning	4
1. Inledning.....	6
1.1. Kunskap om studiestödets roll för etableringen efter komvux saknas	6
1.2. Vad vill vi veta?	6
1.3. Så har vi hämtat uppgifterna.....	7
1.4. Vad menas med etableringsstatus?.....	8
2. Vad vi redan vet om effekterna av studier vid komvux	9
3. Studiemedel på komvux och det högre bidraget	11
3.1. Regler för högre bidrag	11
3.2. Vilka studerande får vilken ersättning?	11
4. De som avslutade sina komvuxstudier – vår population.....	13
5. Studier med eller utan studiemedel – skillnader i etablering	15
5.1. Hur många tar studiemedel?.....	15
5.2. Med eller utan studiemedel – skillnad i etablering	15
5.3. Betydelsen av de olika studiestödtyperna.....	16
6. Betydelsen av tidigare etablering	19
6.1. Så har etableringen förändrats totalt.....	19
6.2. De som var etablerade på arbetsmarknaden när de började studera.....	21
6.3. Osäker och svag ställning på arbetsmarknaden	22
6.4. Varken arbete eller studier.....	24
6.5. Högskolestudier	26
6.6. Övriga studier	27
7. Vad har vi lärt oss om studiemedel och etablering?	30
7.1. Sammansättningen på studerandegruppen viktigare för etableringen än studiestödet	30
7.2. Kan studiestödet stödja etablering eller fortsatta studier?	31
Referenser.....	32
Bilaga 1: Etableringsmättet.....	33

Sammanfattning

Studiestödets betydelse för komvuxstuderandes etablering

Komvux har en viktig roll i det svenska utbildningssystemet och är för många en väg att ta sig ut i arbetslivet. Studiestödets syfte är att möjliggöra studierna. I denna rapport undersöker vi samband mellan studiefinansieringen och studerandes etablering på arbetsmarknaden efter komvux. För dem som tog studiemedel undersöker vi också vilka skillnader som finns beroende på vilken typ av studiemedel den studerande hade: generellt eller högre bidrag samt om man tagit lån eller inte.

Vi har valt att titta på dem som avslutade sina studier på komvux under 2016, vilket var 71 300 personer.

Livssituationen mer avgörande för etableringen än studiemedelssituationen

Drygt en tredjedel av populationen för den här studien hade någon form av studiemedel. Av dessa hade 60 procent generellt bidrag och hälften av dem hade också studielån. Vidare fick 40 procent det högre bidraget och 55 procent av dem hade även studielån. Knappt två tredjedelar studerade på komvux utan någon form av studiemedel.

Nästan hälften (47 procent) av personerna i studien var etablerade 2018, två år efter sina studier på komvux. De med studiemedel hade i något högre grad en etablerad, svag eller osäker ställning på arbetsmarknaden, än de som studerade utan studiemedel. I stället gick de som studerade utan studiemedel i något högre grad vidare till högskolestudier efter komvux.

Bland dem med studiemedel var andelen etablerade högst för dem som antingen hade högre bidrag, med eller utan lån, eller hade generellt bidrag i kombination med lån. De med endast generellt bidrag gick i högre utsträckning vidare till studier efter komvux och var i lägre grad etablerade på arbetsmarknaden.

Gruppen med det högre bidraget, oavsett om man tagit lån eller ej, karaktäriserades av att många var äldre än 25 år eller hade kort tidigare utbildning. Många studerade också yrkesämnen. Det indikerar att den gruppen i stor utsträckning befinner sig i en livssituation där man i första hand vill ha ett jobb.

Skillnaden mellan dem som endast haft generellt bidrag och dem som haft generellt bidrag i kombination med lån är att de med endast bidrag i allmänhet var yngre och i högre grad studerade kortare kurser för att exempelvis läsa in en behörighet till högskolestudier. De som haft generellt bidrag i kombination med lån var genomsnittligt äldre, vilket betyder att man befinner sig i ett annat skede av livet. Man kanske har en familj och lånet kan då vara ett måste för att försörja sig.

Det finns också en tydlig skillnad i etablering beroende på vilka typer av ämnen man studerade på komvux och i vilken omfattning. De som studerade yrkesämnen var i högre grad etablerade på arbetsmarknaden, medan de som studerade få poäng och teoretiska ämnen i högre grad studerade vidare.

Tidigare etablering viktig för den framtida etableringen

Vilken etablering de studerande hade innan de började studera vid komvux var också en betydande faktor för hur etableringen såg ut två år efter studierna. Av dem som var etablerade på arbetsmarknaden året före komvux var 68 procent också etablerade två år efter komvux. Etableringsgraden var generellt sett bättre ju bättre status på arbetsmarknaden personen hade innan studierna påbörjades. Det var också betydligt vanligare att man studerade efter komvux om man hade studerat även innan komvux.

Sammantaget bedöms det oftast vara andra faktorer än vilken typ av studiemedel de studerande har som påverkar deras etablering på arbetsmarknaden. De ämnen man studerar, åldern och utbildningsbakgrunden är väl så betydelsefulla som studiemedlen. Det betyder i sin tur att det regelverk som finns för de olika typerna av studiemedel, som bland annat beror på ålder och utbildningsbakgrund, även har betydelse för att olika studiemedelsgrupper får olika utfall vad gäller etableringen efter studierna.

1. Inledning

1.1. Kunskap om studiestödets roll för etableringen efter komvux saknas

Studiestödet är en del av utbildningspolitiken. Studiestödet ska verka rekryterande för både kvinnor och män och därmed bidra till ett högt deltagande i utbildning. Det ska utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och bidra till ökad social rättvisa. Studiestödet ska även ha en god effekt på samhällsekonomin över tiden.¹

Komvux inrättades 1968, i en tid då ökade krav på kompetens i arbetslivet och behörighetskrav till högre utbildning blev allt vanligare. I den proposition som föregick införandet fanns det tre huvudmotiv med komvux:²

- att överbrygga de växande utbildningsklyftorna i samhället,
- att öppna möjligheter för individen att i efterhand komplettera ungdomsutbildningen, och
- att förse arbetsmarknaden med väl utbildad arbetskraft.

Målet med komvux är att vuxna ska få en möjlighet att utveckla sin kompetens för att kunna stärka sin ställning i arbetslivet, men också i samhällslivet. Utbildningen är också en möjlighet för personlig utveckling. Principen är att de med lägst tidigare utbildning ska prioriteras till en plats på komvux.³ Det finns sedan länge en rätt att studera på grundläggande nivå vid komvux, och sedan den 1 januari 2017 har alla vuxna rätt till utbildning på komvux för att få grundläggande behörighet till högskolan eller behörighet till yrkeshögskolan.⁴

Det saknas dock kunskap om vilken roll studiestödet spelar för den som läser vid komvux när det gäller framtida etablering på arbetsmarknaden. Ett sätt att undersöka såväl komvux betydelse som studiestödets effekt på samhällsekonomin är att ta reda på vad som händer efter studierna.

1.2. Vad vill vi veta?

Syftet med undersökningen är att ta reda på om olika studerande vid komvux uppvisar skillnader i etablering efter sina studier och om det spelar någon roll om studierna bedrivs med eller utan studiemedel. Dessutom analyserar vi utfallet i etablering efter

¹ Prop. 1999/2000:10, återgivet i prop. 2019/20:1.

² Prop. 1967:85.

³ Prop. 2000/01:72.

⁴ Skollagen, 20 kap. 10–11 §. Förordningen om vuxenutbildning, 3 kap. 2 §.

studier med olika typer av studiemedel, dvs. om studierna bedrivs med eller utan lånedel och om de bedrivs med den generella eller med den högre bidragsnivån.

Frågeställningar:

- Vad betyder studiemedlen för etablering och fortsatta studier?
- Har studerande med studiemedlens olika bidragsnivåer olika förutsättningar att etablera sig eller att fortsätta studera?
- Har studerande med eller utan lånedel olika förutsättningar att etablera sig eller att fortsätta studera?

1.3. Så har vi hämtat uppgifterna

I rapporten analyserar vi studerande som studerade sitt sista år på komvux under 2016. Med att studera sitt sista år vid komvux menar vi att dessa studerande inte har bedrivit studier på komvux under minst två år efter 2016. Vi har tagit fram uppgifter om både studerande med studiemedel och om de som studerade utan studiemedel.

Eftersom vi valt att undersöka de som studerade sitt sista år på komvux är den andel som studerade på gymnasienivå klart högre än för alla komvuxstuderande. Av naturliga skäl är det vanligare att fortsätta till studier på gymnasienivå efter att ha studerat på grundskolenivå, och det innebär att fler avslutar studierna på gymnasienivå.

Totalt består populationen för studien av 71 331 personer, vilket är samtliga personer som uppfyller de kriterier vi arbetat utifrån.

Följande uppgifter redovisas i rapporten.

- Uppgifterna om studiemedel är hämtade från CSN:s handläggningssystem för studiemedel och finns tillgängliga i CSN:s datalager för uppföljning och statistik.
- Uppgifter om etablering före och efter studierna, studieinriktning, studiernas omfattning, samt personuppgifter som kön, ursprung och ålder, är inhämtade från Statistiska centralbyrån (SCB).

Studiernas omfattning och inriktning kategoriseras först efter om de omfattar mer eller mindre än 400 poäng. Har man studerat mindre än 400 poäng görs ingen ytterligare kategorisering, men har man studerat mer så kategoriseras man efter om man studerat teoretiska ämnen, yrkesämnen eller blandade ämnen.

1.4. Vad menas med etableringsstatus?

I denna rapport använder vi oss av SCB:s mått *etableringsstatus*. De olika klassificeringarna av etableringsstatusen bygger på information om en individs sysselsättning och arbetsinkomst, men man tar också hänsyn till eventuella perioder med arbetslöshet. Den status som sätts för en person gäller under ett givet år.

Etableringsstatusen består av följande sex kategorier:

- 1) Etablerad ställning på arbetsmarknaden.
- 2) Osäker ställning på arbetsmarknaden.
- 3) Svag ställning på arbetsmarknaden.
- 4) Studerar på högskola eller universitet.
- 5) Bedriver övriga studier med stöd från CSN, t.ex. inom komvux, folkhögskola, yrkeshögskola eller i utlandet.
- 6) Varken arbetar eller studerar (individen förekommer varken med uppgift om arbetsinkomst eller är klassificerad som studerande).

Etableringsstatus finns dels för året innan studierna på komvux påbörjades, dels för åren 2017 och 2018.

För varje år en person har varit registrerad vid komvux, oavsett omfattning på studierna, har hen räknats som studerande vid komvux. Året före studierna räknas därför som det kalenderår innan den studerande registrerade sig för studier vid komvux. Etableringsstatus är också framtaget för åren 2017 respektive 2018, dvs. de två år som följde efter att studierna vid komvux avslutades. När vi pratar om etableringsstatus efter komvux i denna rapport menar vi etablering två år efter studierna, dvs. 2018.

Det har tidigare gjorts undersökningar om komvux och hur studierna påverkar etableringen för de studerande och i nästa avsnitt ska vi titta lite på vad som är känt sedan tidigare kring detta.

2. Vad vi redan vet om effekterna av studier vid komvux

Det har gjorts en del studier kring vilken roll komvux har i det svenska utbildnings-systemet och hur utbildningen påverkar etableringen på arbetsmarknaden för de studerande.

Skolverket undersökte 2019 hur etableringen såg ut för studerande som avslutade sina komvuxstudier 2015. Två år efter studierna var 47 procent etablerade på arbetsmarknaden. Ytterligare 20 procent hade en osäker eller svag status på arbetsmarknaden, och 24 procent studerade i någon form.⁵ Även SCB har gjort en studie som kom fram till liknande resultat, där cirka 50 procent av de som studerat på gymnasienivå var etablerade efter studierna.⁶

En betydande skillnad i andel arbetslösa finns mellan personer som saknar gymnasial utbildning och personer som har gymnasial utbildning. Arbetslösheten bland dem med en förgymnasial utbildning var 21,6 procent under 2016, medan motsvarande andel av dem med gymnasieutbildning var 6,4 procent. Arbetsförmedlingen har konstaterat att personer födda utomlands har en mycket högre andel arbetslösa än de födda i Sverige, framför allt när de gäller personer som har en låg utbildningsnivå.⁷

Här har komvux fått en viktig roll i att höja utbildningsnivån för dem som behöver utbildning mest. Av dem som läser på grundskolenivå på komvux är cirka 90 procent födda utomlands, medan motsvarande siffra bland dem som läser på gymnasienivå de senaste åren varit cirka 30 procent.⁸ Enligt Skolverkets statistik var etableringsgraden för dem som är födda utomlands respektive i Sverige dock likartad två år efter att de avslutat sina studier.⁹

Skolverkets statistik visar också tydligt att etableringsgraden är som högst bland dem som läser längre yrkesutbildningar på komvux. Två av tre (67 procent) var etablerade efter att ha läst yrkesutbildningar längre än 800 poäng. Det är en stor skillnad jämfört med dem som läste minst 400 poäng teoretiska kurser, där etableringsgraden var 31 procent. Däremot läste 35 procent av dem som läste teoretiska kurser vidare på högskola efter komvux, medan motsvarande siffra för dem som läste minst 800 poäng yrkesämnen var 4 procent.¹⁰

⁵ Skolverket (2018).

⁶ Statistiska centralbyrån (2019).

⁷ Arbetsförmedlingen (2017).

⁸ Statistiska centralbyrån (2019).

⁹ *Etableringsstatus 2017 för olika elevgrupper som avslutat komvux 2015*. Officiell statistik från Skolverket.

¹⁰ Skolverket (2018).

Sammanfattningsvis finns alltså ett mönster som innebär att etableringen är högre bland dem som läser yrkesämnena. Det är också tydligt att etableringsstatusen beror mycket på vad man läser och vilken bakgrund man har. Vidare använder yngre ofta komvux för att läsa in behörighet för att kunna gå vidare till högskola och universitet. Komvux har även en viktig roll för personer födda utomlands, där många behöver lära sig svenska för att ta sig in på arbetsmarknaden. Dessa faktorer är viktiga att komma ihåg när vi senare utvärderar resultatet av den här studien.

Det som saknas bland tidigare studier är det som den här undersökningen kommer att fokusera på, nämligen vad finansieringen av studierna betyder för etableringen.

3. Studiemedel på komvux och det högre bidraget

3.1. Regler för högre bidrag

Studiemedel ges till vuxenstudierande på grundskole- och gymnasienivå på komvux från och med andra kalenderhalvåret det år den studerande fyller 20 år och till och med det år hen fyller 56 år. Studiemedel består av en bidragsdel och en lånedel.

Att ge studiestöd som bidrag syftar dels till att öka rekryteringen till studier, dels till att minska skuldbördan för de studerande. Detta har ansetts särskilt viktigt för de studerande på komvux som har kort tidigare utbildning. I studiemedelssystemet finns det därför även ett högre bidragsbelopp.

Det högre bidraget lämnas normalt till studerande på komvux som är 25 år eller äldre och som saknar utbildning på den nivå de studerar. Sedan 2011 kan det högre bidraget även ges till vissa arbetslösa ungdomar som är yngre än 25 år. Under perioden 3 augusti 2015 till den 31 december 2019 kunde arbetslösa ungdomar i åldrarna 20–24 år få det högre bidraget för studier på grundskole- och gymnasienivå, om de hade ett utbildningskontrakt med Arbetsförmedlingen och sin hemkommun.¹¹

Det högre bidraget är begränsat till de medel som varje år avsätts för ändamålet, och det lämnas därför i den turordning ansökningarna kommer in till CSN. Det högre bidraget fördelades för studerande på komvux under 2016 i tre så kallade kvotgrupper enligt följande:

- studerande på grundskole- eller gymnasienivå som saknar sådan utbildning,
- studerande som repeterar studier på grundskolenivå, och
- vissa studerande i åldern 20–24 år.

3.2. Vilka studerande får vilken ersättning?

Eftersom tidigare undersökningar visat tydliga samband mellan kön, ålder och ursprung, och etablering efter studierna, är det viktigt att se vilka som inte tog några studiemedel, vilka som fick studiemedel med generellt bidrag och högre bidrag, samt vilka som tog studielån.

¹¹ Det har efter 2016 tillkommit ytterligare regler för vilka som kan få det högre bidraget. Men då dessa regler inte är aktuella för de som studerade på komvux under 2016 har vi inte tagit med dessa nya regler i denna rapport.

2016 studerade 83 600 personer på komvux med studiemedel. 46 procent av dessa var mellan 25 och 34 år, 31 procent var 35 år eller äldre och 23 procent var yngre än 25 år. 77 procent av dem studerade på gymnasienivå, 11 procent på grundskolenivå och ytterligare 11 procent studerade både på grundskole- och gymnasienivå.

Av de studerande var 66 procent kvinnor och 34 procent män. Männen hade en lägre medelålder än kvinnorna, 30 år jämfört med 32 år

Av de studerande med studiemedel hade 57 procent det generella bidraget, medan 43 procent hade det högre bidraget. Kvinnor hade oftare det högre bidraget (43 procent jämfört med 40 för män). Det högre bidraget var vanligare ju högre upp i åldrarna man kom. Bland dem som var mellan 25 och 29 år hade 18 procent det högre bidraget, medan andelen i den äldsta åldersgruppen, de över 54 år, var 67 procent.

50 procent av dem med det högre bidraget tog studielån, medan lånebenägenheten för dem med det generella bidraget var 47 procent. Män tog lån i högre grad än kvinnor. Kvinnor har dock en högre lånebenägenhet i yngre åldersgrupper än män.

En stor andel av de som studerar på komvux studerar utan studiemedel. 2017 var andelen 64 procent. Det var vanligare att män och personer som var 30 år och äldre studerade utan studiemedel. Många som studerade utan studiemedel hade också utländsk bakgrund.¹²

Sammanfattningsvis var det fler kvinnor än män som studerade på komvux. Dessa hade också i högre grad det högre bidraget och var i genomsnitt äldre. Männen var dock mer benägna att ta studielån, framför allt när det gällde de som var över 30 år.

Mycket tyder alltså på att de som får det högre bidraget, samt de som lånar, med stor sannolikhet befinner sig i en annan livssituation än de som enbart har det generella bidraget. De som får studiemedel med generellt bidrag är även genomsnittligt klart yngre än de med högre bidrag.

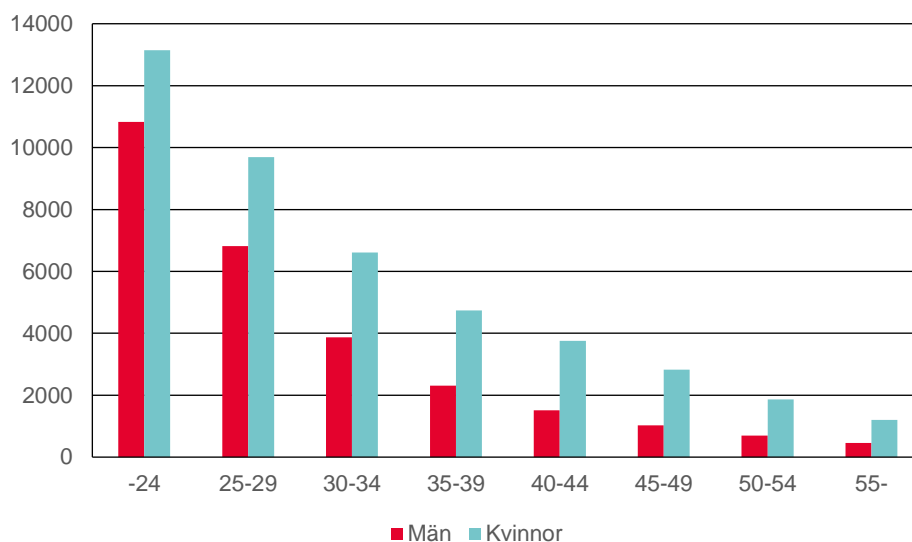
Dessa uppgifter om vilka som tar lån och vilka som får generellt och högre bidrag tar vi med oss till de kommande avsnitten, där vi går igenom hur det går för dem som tar lån respektive har de olika typerna av bidrag. Men först kommer vi i nästa kapitel att beskriva populationen för den här studien.

¹² CSN (2020).

4. De som avslutade sina komvuxstudier – vår population

Totalt var det 71 300 studerande som studerade sitt sista år på komvux under 2016, varav 39 procent var män och 61 procent kvinnor. Både bland män och kvinnor var det vanligast att studera i yngre åldrar.

Diagram 4.1 Antal studerande som avslutade sina studier på komvux 2016
Fördelade efter kön och ålder.

Bland männen var det 39 procent som var 24 år eller yngre. Endast 4 procent av männen var 50 år eller äldre. Bland kvinnorna var åldersfördelningen något jämnare då 30 procent var 24 år eller yngre och 7 procent var 50 år eller äldre. Ju äldre de studerande är desto högre är andelen kvinnor. I den allra äldsta åldersgruppen är dock könsfördelningen något jämnare.

Majoriteten av de studerande som avslutade sina studier vid komvux 2016 var födda i Sverige. Av männen var 66 procent födda i Sverige och bland kvinnorna var motsvarande andel 65 procent.

Bland dem som avslutade sina komvuxstudier var det 66 procent av männen och 63 procent av kvinnorna som studerade på komvux utan att ha studiemedel.

Tabell 4.1 Studerande som avslutade sina studier på komvux 2016
Fördelade på studiemedelsanvändande, studienivå och kön. Andelar i procent.

	Grundskolenivå		Gymnasienivå	
	Ej studiemedel	Studiemedel	Ej studiemedel	Studiemedel
Män	76	24	65	35
Kvinnor	69	31	62	38
Totalt	72	28	63	37

Totalt bland dem som studerade på grundskolenivå var det 72 procent som inte hade studiemedel. På gymnasienivå var det 63 procent av alla studerande som studerade utan studiemedel.

Av dem som hade studiemedel var det 52 procent som även valde att ta studielån. Bland dem som studerade med studiemedel på grundskolenivå var det 34 procent som tog lånedelen och på gymnasienivå var det 53 procent som tog lån bland de studerande som hade studiemedel.

64 procent av de studerande i undersökningen läste färre än 400 poäng, 19 procent läste minst 400 poäng yrkesämnena, 14 procent läste minst 400 poäng teoretiska ämnen och 3 procent läste minst 400 poäng blandade ämnen. 400 poäng motsvarar ungefär en termins heltidsstudier.

I stora drag representerar vår population de som studerar på komvux väl. Fördelningen vad gäller män, kvinnor, åldrar samt andel som väljer att ta studiemedel är snarlik fördelningen bland samtliga som studerat på komvux det aktuella året. De skillnader som finns är framför allt att den andel som studerar på grundskolenivå är lägre i vår population än på komvux totalt. Det beror på att vi valt att titta på de som läste sitt sista år på komvux. Det är mer troligt att de som läser kurser på grundskolenivå börjar med det för att sedan gå vidare till gymnasienivå mot slutet av sina studier, innan man tar sig ut på arbetsmarknaden.

5. Studier med eller utan studiemedel – skillnader i etablering

För att undersöka vilken betydelse studiemedlen eventuellt hade på personernas etablering efter studierna ska vi i detta kapitel titta närmare på studier med och utan studiemedel och med de olika studiemedelsformerna.

5.1. Hur många tar studiemedel?

Lite drygt en tredjedel av populationen för den här studien hade någon form av studiemedel. Av dessa hade 60 procent studiemedel i form av generellt bidrag och 50 procent av dem hade också studielån. Vidare hade 40 procent av dem med studiemedel det högre bidraget och 55 procent av dem hade även studielån. Av samtliga studerande var det knappt två tredjedelar som studerade på komvux utan någon form av studiemedel.

5.2. Med eller utan studiemedel – skillnad i etablering

Av personerna i vår population var 47 procent etablerade på arbetsmarknaden två år efter att de avslutade sina studier på komvux. Resultatet stämmer väl överens med vad andra studier funnit vad gäller etablering efter komvux.¹³

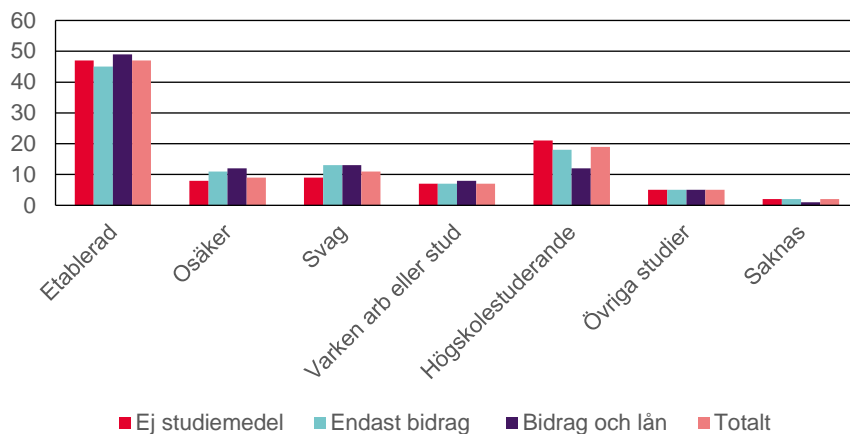
Det finns några mindre skillnader vad gäller etablering beroende på om den studerande hade studiemedel eller inte och beroende på om hen tog lånedelen eller inte. Bland dem som använde någon form av studiemedel var den andel som var etablerad eller hade en osäker eller svag ställning på arbetsmarknaden något högre jämfört med dem som inte tog några studiemedel.

Andelen etablerade var högst bland dem som tog både bidrag och lån, och näst högst bland dem som inte hade studiemedel. De som endast tog bidrag var i lägst utsträckning etablerade på arbetsmarknaden.

De som inte hade några studiemedel gick i högre grad vidare till högskolestudier än de som hade studiemedel. Lägst andel som gått vidare till högskolestudier fanns bland dem som hade bidrag i kombination med studielån.

¹³ Bland studerande på gymnasial nivå var etableringen 50 procent. Statistiska centralbyrån (2019).

Diagram 5.1 Etableringsstatus efter komvux (2018) beroende på studiemedelsanvändning
 Studerande som avslutade studierna 2016. Andelar i procent.

5.3. Betydelsen av de olika studiestödtyperna

Av dem som använde studiemedel var det en större andel av dem som fick det högre bidraget som etablerade sig på arbetsmarknaden eller som hade en osäker eller svag ställning, jämfört med dem som hade studiemedel med generellt bidrag. Samtidigt gick en klart högre andel av dem med det generella bidraget vidare till högskolestudier jämfört med dem med det högre bidraget.

Tabell 5.1 Etableringsstatus 2018 utifrån studiemedelsanvändning
 Studerande som avslutade studierna 2016. Andelar i procent.

Status	Generellt bidrag	Generellt bidrag+lån	Högre bidrag	Högre bidrag+lån	Totalt
Etablerad	42	49	49	50	47
Osäker	9	11	14	13	11
Svag	12	13	16	14	13
Varken arbete eller studier	6	6	9	10	8
Högskolestuderande	24	15	7	9	15
Övriga studier	6	5	4	4	5
Saknas	1	1	2	1	1
Totalt	100	100	100	100	100

Om de studerande tar studielån eller inte har också ett samband med etableringen. Bland de studerande som endast hade generellt bidrag var den andel som gick vidare till studier 30 procent, medan den var 20 procent bland studerande som hade generellt bidrag och lån. Bland dem som hade generellt bidrag var 42 procent etablerade på arbetsmarknaden efter studierna, jämfört med 49 procent bland dem som också tagit

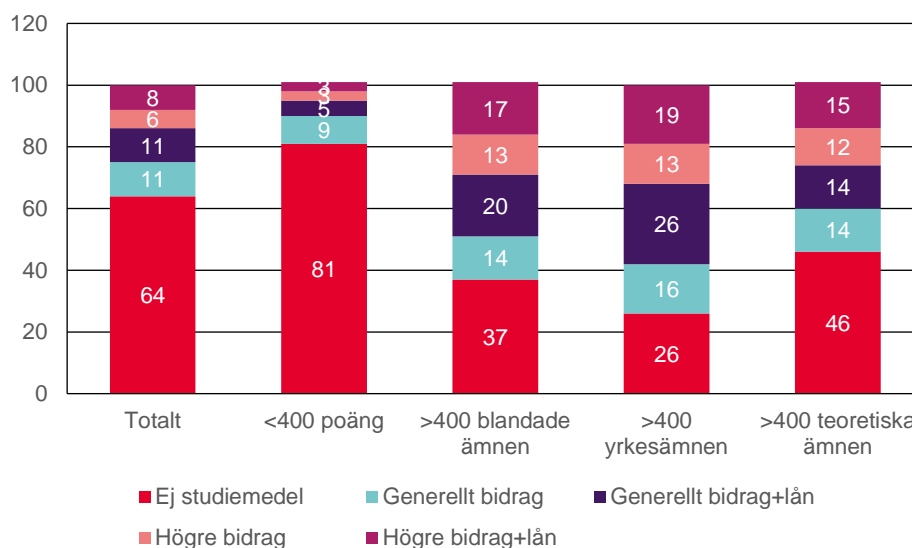
lån. Låntagare blir alltså oftare etablerade efter studierna men fortsätter mer sällan till andra utbildningar, jämfört med studerande som inte tar studielån.

För dem som hade det högre bidraget är dock skillnaderna i etablering mycket små mellan dem som tagit lån respektive inte tagit lån. Studerande med högre bidrag har alltså ett liknande utfall av sina studier oberoende av om de tar lån eller inte.

Den typ av studiemedel de studerande har beror i stor utsträckning på ålder och utbildningsbakgrund. De som saknar grundskole- eller gymnasieutbildning får ofta det högre bidraget medan de som har sådan utbildning ofta får det generella bidraget. Som vi konstaterade i kapitel 3 får äldre personer oftare högre bidrag och yngre generellt bidrag.

Det går också att se en del tydliga mönster när man tittar på utbildningens omfattning och typ i relation till vilken typ av studiemedel de studerande haft.

Diagram 5.2 Studieomfattning och studiemedelsanvändning
Studerande som avslutade studierna 2016. Andelar i procent.

De som läste färre än 400 poäng studerade i mycket hög utsträckning utan studiemedel (81 procent), medan de som läste över 400 poäng betydligt oftare använde någon typ av studiemedel. Högst andel som hade studiemedel fanns bland dem som läste yrkesämnena. Av dessa hade 74 procent studiemedel.

Det högre bidraget var också vanligast bland dem som läste yrkesämnena. Av dessa fick 32 procent högre bidrag, men skillnaderna var relativt små jämfört med övriga som läste mer än 400 poäng. Däremot var det ovanligt med det högre bidraget bland dem som läste mindre än 400 poäng (3 procent).

Det var alltså de lite äldre och de som hade kort tidigare utbildning som oftast fick studiemedlens högre bidragsnivå. De som fick det högre bidraget läste också fler kurser och oftare yrkesämnena.

Att det högre bidraget ges till dessa personer tyder även på att många som får högre bidrag befinner sig i en annan livssituation än de som får generellt bidrag. Ju äldre en

studerande är, desto mer sannolikt är det att personen har familj¹⁴ och färre är troligen intresserade av att studera vid högskolan eller på någon annan utbildning.

Många som får studiemedel med generellt bidrag är däremot yngre, har redan gymnasial utbildning och läser färre kurser vid komvux. En högre andel av dessa har säkert som mål att komplettera sin gymnasieutbildning och sedan fortsätta studera.

Att olika individer får studiemedel med skilda beloppsnivåer påverkar därför även etableringen. De med högre bidrag etablerar sig oftare på arbetsmarknaden efter studierna än de som har generellt bidrag eller de som studerar utan studiemedel.

Detta avspeglas också i de kurser de studerande läser. Bland dem som endast läste teoretiska kurser var det 37 procent som var etablerade på arbetsmarknaden efter studierna och 19 procent som fortsatte att studera vidare på högskola eller universitet. Bland dem som läste yrkesämnen var 62 procent etablerade och 3 procent studerande på universitet eller högskola. En hög andel av dem som läste yrkesämnen hade studiemedel med högre bidrag.

Lägst andel som tog studiemedlens lånedel fanns bland dem som läste färre än 400 poäng, följt av dem som studerade teoretiska ämnen. Högst andel som tog lån fanns bland dem som studerade yrkesinriktade utbildningar. Som vi har nämnt tidigare är det inga större skillnader i etablering mellan personer med högre bidrag som har studerat med eller utan lånedelen. Skillnaderna är däremot stora mellan dem som hade respektive inte har hade lån som komplement till det generella bidraget.

De som fick generellt bidrag och lån etablerar sig ofta men studerar mer sällan vidare, jämfört med dem som inte tar något lån. Det gäller dock inte den som har studerat yrkesämnen, där etableringsgraden är densamma oavsett om man lånat eller ej. Skillnaden verkar i stället finnas bland dem som läste teoretiska eller blandade ämnen, samt bland dem som läste färre än 400 poäng. Skillnaden beror troligtvis på att den grupp som endast haft generellt bidrag i högre grad består av yngre personer som läser kortare kurser för att exempelvis läsa in högskolebehörighet. De som tar lån är däremot oftare äldre och i en annan livssituation. En anledning till att de tar lån kan vara för att de måste för att kunna försörja sig och en eventuell familj.

Både vem man är och vad man läser påverkar därmed etableringen på arbetsmarknaden efter studierna. Detta har sannolikt större betydelse för etableringen än den typ av studiemedel som man studerar med.

I nästa kapitel kommer vi att skifta perspektiv och utgå från vilken etableringsstatus vår population hade innan sina komvuxstudier. Detta ger oss möjlighet att följa varje typ av etablering över studierna till en ny ställning i samhället.

¹⁴ CSN (2018:3).

6. Betydelsen av tidigare etablering

6.1. Så har etableringen förändrats

Studier på komvux påverkar de studerandes möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Andelen med en etablerad ställning på arbetsmarknaden var 30 procent året före studierna och 47 procent två år efter studierna. Den andel som studerade på högskola ökade också efter komvuxstudierna – från 4 procent före studierna till 19 procent två år efter. Den andel som varken arbetar eller studerar minskade från 19 till 7 procent.

Tabell 6.1 Skillnad i etablering före och efter komvuxstudier
Studerande som avslutade studierna 2016. Andelar i procent.

Status	Före studierna	Andel	Efter studierna	Andel	Andelsskillnad
Etablerad	21 403	30	33 553	47	17
Osäker	6 763	10	6 542	9	0
Svag	12 940	18	7 673	11	-7
Varken arbete eller studier	13 318	19	5 257	7	-11
Högskolestuderande	2 944	4	13 529	19	15
Övriga studier	12 731	18	3 731	5	-13
Saknas	1 232	2	1 046	2	0
Totalt	71 331	100	71 331	100	0

Vi kategoriserar i tabell 6.2 de studerande efter vilken typ av förändring som skett vad gäller etableringen på arbetsmarknaden, till exempel om de hade samma status efter avslutade studier som före studierna eller om ställningen förbättrades, försämrades eller förändrades på något annat sätt. Därefter fördelar vi dem efter vilken typ av studiemedel de hade under 2016.

Den som förbättrade sin status gick från att antingen vara utanför arbetsmarknaden eller ha en svag eller osäker ställning till en bättre ställning på arbetsmarknaden. Dessa personer var alltså inte studerande innan de påbörjade sina komvuxstudier. För att ha fått en försämrad status gäller samma villkor fast omvänt. Den som har gått vidare till andra studier efter komvux anges som ”från...till studier”, och de som har gått från studier till annan sysselsättning redovisas genom ”från studier till...”. Tabellen visar alltså vilken typ av förändrad, eller oförändrad, status samtliga studerande hade efter sina komvuxstudier.

Tabell 6.2 Förändring i etablering före och efter komvuxstudier¹
 Studerande som avslutade studierna 2016. Andelar i procent.

Förändring i etablering	Ej studiemedel	Generellt bidrag	Generellt bidrag+lån	Högre bidrag	Högre bidrag+lån	Totalt
Oförändrad status	36	21	25	26	31	32
Status förbättrad	22	28	33	48	40	27
Från arbete till studier	13	13	11	7	9	12
Från studier till etablerad	8	11	10	4	3	8
Från övriga studier till högskolestudier	7	9	3	1	1	6
Status försämrad	5	4	6	7	10	6
Från studier till svag/osäker	4	7	6	3	3	4
Från arbetslöshet till studier	3	5	3	4	3	3
Från studier till arbetslöshet	2	2	2	1	1	1
Från högskola till övriga studier	1	1	1	0	0	1

¹ Med före studierna menas uppgift om etablering året innan påbörjade studier. Efter studierna är etableringsstatus för 2018.

Det var 27 procent av de studerande som förbättrade sin etableringsstatus efter komvuxstudierna. Ytterligare 12 procent gick från någon form av studier till att ha tagit sig in på arbetsmarknaden, antingen som etablerad eller med en svag eller osäker ställning. Nästan en tredjedel, 32 procent, hade samma status på arbetsmarknaden före och efter komvuxstudierna. Det var 12 procent av de studerande som gick från att ha arbetat innan komvux till någon form av studier efter komvux, och 7 procent studerade både före och efter komvux.

De som hade studiemedel med högre bidrag förbättrade i högst utsträckning sin ställning, medan de utan studiemedel oftast hade en oförändrad etableringsstatus efter komvux jämfört med före studierna. Viktigt att komma ihåg är dock att det skiljer sig ganska mycket beroende på vilken status den studerande hade innan hen påbörjade studierna – en stor del av dem utan studiemedel var redan etablerade när de började studera (34 procent).

I avsnitten 6.2–6.6 kommer vi att undersöka varje etableringsstatus för sig för att titta närmare på vilka rörelsemönster som finns inom de olika grupperingarna, för att tydligare se vilka samband som finns med studierna och studiemedlen.

6.2. De som var etablerade på arbetsmarknaden när de började studera

Nu övergår vi till att följa studerande som hade en viss ställning före studierna. Vi börjar med dem som var etablerade året innan de började studera. Det betyder inte nödvändigtvis att de var anställda när studierna började, utan arbetet kan ha upphört av någon anledning.

Totalt 21 400 personer i den här undersökningen hade en etablerad ställning på arbetsmarknaden året innan de påbörjade sina komvuxstudier. Det innebär att 30 procent var etablerade året innan de började studera. Drygt två tredjedelar (68 procent) av dessa var fortfarande etablerade efter sina komvuxstudier. Majoriteten av de studerande som hade en etablerad ställning året före sina studier på komvux under 2016 var mellan 25 och 29 år.

Tabell 6.3 **Etablering 2018 för studerande med etablerad ställning innan de började studera vid komvux**
Studerande som avslutade studierna 2016. Andelar i procent.

Status efter studier	Antal	Andel
Etablerad	14 597	68
Osäker	1 222	6
Svag	841	4
Varken arbete eller studier	313	2
Högskolestuderande	3 190	15
Övriga studier	1 095	5
Saknas	145	1
Total	21 403	100

Totalt hade 88 procent av dem med en etablerad ställning innan studierna även en etablerad status efter studierna eller hade gått vidare till andra studier. Det var 7 procent som hade en osäker status på arbetsmarknaden efter de avslutade komvuxstudierna, 4 procent hade en svag ställning och 1 procent varken arbetade eller studerade.

Tabell 6.4 Studerande med etablerad ställning innan komvux
 Studerande som avslutade studierna 2016, fördelade efter studiemedelsanvändande. Andelar i procent.

Typ av studiestöd	Oförändrad status	Status försämrad	Arbete till studier
Ej studiemedel	70	10	21
Generellt bidrag	60	13	27
Generellt bidrag+lån	62	15	23
Högre bidrag	67	16	16
Högre bidrag+lån	64	19	17
Totalt	68	11	21

Nästan tre fjärdedelar, 74 procent, av de med etablerad ställning innan studierna studerade på komvux utan att ta studiemedel. De som studerade utan studiemedel hade ofta en oförändrad ställning, det vill säga de var etablerade även efter komvux-studierna. Bland dem utan studiemedel var det 21 procent som gick vidare till högskolestudier efter komvux. Många av dem som studerade utan studiemedel studerade färre än 400 poäng, vilket kan förklaras med att de sannolikt bara behövde läsa in någon kurs för att nå behörighet för att kunna fortsätta till högskolestudier eller för att få ett arbete.

Även bland dem som studerade med studiemedel hade majoriteten en oförändrad status efter avslutade komvuxstudier. Av dem som hade studiemedel var de med högre bidrag, antingen i kombination med lån eller utan, oftare etablerade men gick i lägre grad vidare till studier jämfört med dem som fick generellt bidrag.

Siffrorna utgör ett tydligt exempel på att tidigare ställning på arbetsmarknaden har betydelse för etableringen efter komvux. Den som var etablerad före studierna blir också ofta etablerad efter studierna (68 procent).

6.3. Osäker och svag ställning på arbetsmarknaden

Totalt 6 800 personer hade en osäker status på arbetsmarknaden och 12 900 en svag ställning på arbetsmarknaden året innan de påbörjade sina studier på komvux. Dessa utgjorde sammanlagt 28 procent av dem som avslutade sina studier under 2016.

Bland dem som hade en osäker ställning när de började studera var majoriteten 25–29 år gamla. Bland studerande med svag ställning var studerande yngre än 25 år den största gruppen. Sett till etableringen efter komvux liknar grupperna varandra. Vi har därför valt att slå ihop studerande med osäker eller svag ställning till en gemensam grupp i den följande redovisningen.

Tabell 6.5 Etablering 2018 för studerande med osäker eller svag ställning innan komvux

Studerande som avslutade studierna 2016. Andelar i procent.

Status	Antal	Andel
Etablerad	9 218	47
Osäker	2 453	12
Svag	2 673	14
Varken arbete eller studier	1 215	6
Högskolestuderande	2 928	15
Övriga studier	978	5
Saknas	238	1
Totalt	19 703	100

Det var 47 procent av dem med osäker eller svag ställning som hade etablerat sig på arbetsmarknaden efter studierna, 20 procent hade gått vidare till studier av olika slag och 26 procent hade en oförändrad ställning på arbetsmarknaden.

Bland dem med osäker status och svag status hade 46 procent någon form av studiemedel. Dessa var jämnt fördelade mellan personer som hade generellt bidrag, högre bidrag samt lånedelen.

Av dem med osäker och svag ställning innan studierna hade mer än hälften (55 procent) en förbättrad status efter komvux, medan 9 procent hade försämrad status. En förbättrad status i det här fallet kan innebära att man är etablerad, men också att man gått från en svag till en osäker ställning på arbetsmarknaden. Det var 21 procent som hade gått vidare till studier.

De som hade generellt bidrag eller de som inte hade studiemedel gick oftare vidare till högskola än övriga studerandegrupper.

Den andel som hade fått en bättre ställning var något högre bland dem som hade det högre bidraget, med eller utan lån, likaså den andel som hade en försämrad status eller som hade en oförändrad status.

Tabell 6.6 Förändring i etablering för studerande med osäker och svag ställning innan de började studera vid komvux
 Studerande som avslutade studierna 2016, fördelade efter studiemedelsanvändning. Andelar i procent.

Typ av studiestöd	Oförändrad status	Status försämrad	Status förbättrad ¹	Arbete till studier
Ej studiemedel	15	9	52	25
Generellt bidrag	13	7	53	27
Generellt bidrag+lån	16	8	60	16
Högre bidrag	17	10	62	12
Högre bidrag+lån	20	10	59	11
Totalt	15	9	55	21

¹ Hade man en osäker status innan komvux innebär en förbättrad status att man är etablerad. Hade man en svag ställning kan förbättringen innebära både att man fått en osäker status eller att man är etablerad.

Vad man studerade har också betydelse för hur etableringen föll ut efter avslutade studier. Bland dem med osäker eller svag ställning innan de började studera vid komvux var det de som studerade yrkesämnen som hade den största andelen med förbättrad status (69 procent). Lägst andel med förbättrad status fanns det bland dem som studerade mindre än 400 poäng (49 procent), men samtidigt hade denna grupp högst andel som gick vidare till studier (29 procent).

6.4. Varken arbete eller studier

Totalt 13 300 personer eller 19 procent av hela studerandegruppen hade status som varken studerande eller arbetande innan de började studera på komvux. Fler var äldre än 25 år i jämförelse med övriga etableringsställningar. Det som är speciellt med dem som varken arbetar eller studerar är att all typ av ändrad ställning måste ses som positiv.

Tabell 6.7 Etablering 2018 för studerande med ställning som varken arbetande eller studerande innan de började studera vid komvux
Studerande som avslutade studierna 2016. Andelar i procent.

Status	Antal	Andel
Etablerad	4316	32%
Osäker	1659	12%
Svag	2284	17%
Varken arb eller stud	2742	21%
Högskolestuderande	1497	11%
Övriga studier	476	4%
Saknas	344	3%
Total	13318	100%

Av dem som varken studerade eller arbetade innan de började vid komvux var det 79 procent som hade en annan ställning efter studierna. Av dessa var 32 procent etablerade på arbetsmarknaden och 29 procent hade en osäker eller svag ställning på arbetsmarknaden. Det var 21 procent som hade samma status efter studierna som före, det vill säga de varken studerade eller arbetade. Den andel som gått vidare till studier var något lägre jämfört med personer som hade en annan etableringsstatus före komvux.

När vi tittar på dem som hade studiemedel kan vi se att en högre andel fick det högre bidraget jämfört med populationen som helhet. Den andel som inte hade studiemedel var mindre än för populationen som helhet. Däremot var andelen med generellt bidrag lik den övriga populationen.

Tabell 6.8 Förändring i etablering för studerande som varken studerade eller arbetade innan de började studera vid komvux
Studerande som avslutade studierna 2016, fördelade efter studiemedelsanvändning. Andelar i procent.

Typ av studiestöd	Oförändrad status	Status förbättrad	Arbetslöshet till studier
Ej studiemedel	24	58	18
Generellt bidrag	14	61	25
Generellt bidrag+lån	14	66	20
Högre bidrag	16	74	10
Högre bidrag+lån	20	67	13
Totalt	21	62	17

Utfallet efter studierna visar på tydliga skillnader beroende på vilken typ av studiestöd den studerande hade. De som hade det högre bidraget, antingen enbart bidrag eller i kombination med lån, hade i högst grad en förbättrad status efter avslutade komvuxstudier. De med generellt bidrag hade något lägre andel med förbättrad status. Av de studerande som inte hade studiemedel var det 24 procent som hade en oförändrad

etableringsstatus, det vill säga de studerade eller arbetade inte efter komvux heller. Det var den högsta andelen bland grupperingarna för etablering före studierna.

Precis som för personer med annan status innan de började studera vid komvux hade typen av ämnen stor betydelse för etableringen efter studierna. Det var 81 procent av dem som läste yrkesämnena som förbättrade sin status, vilket var klart högre än för dem som läste antingen teoretiska ämnen eller blandade ämnen (56 respektive 64 procent). Högst andel som gick vidare till studier fanns bland dem som läste färre än 400 poäng (21 procent).

6.5. Högskolestudier

Totalt 2 900 personer hade status som studerande på högskola eller universitet innan de påbörjade sina komvuxstudier. Det motsvarar 4 procent av dem som avslutade sina studier på komvux under 2016. En majoritet av dem som studerade på högskola innan de började studera vid komvux var yngre än 24 år.

Tabell 6.9 **Etablering 2018 för studerande med status som högskolestuderande innan de började studera vid komvux**
Studerande som avslutade studierna 2016. Andelar i procent.

Status efter studier	Antal	Andel
Etablerad	946	32
Osäker	145	5
Svag	164	6
Varken arbete eller studier	118	4
Högskolestuderande	1 367	46
Övriga studier	137	5
Saknas	67	2
Totalt	2 944	100

Lite mindre än hälften, 46 procent, av de som var högskolestuderande innan komvux var högskolestuderande även efter komvux. Dessa hade troligen bara kompletterat med något eller några ämnen. Totalt 32 procent fick en etablerad ställning, 6 procent en svag ställning och 5 procent en osäker ställning på arbetsmarknaden efter att de avslutat studierna på komvux.

Tabell 6.10 Förändring i etablering för studerande med status som högskolestuderande innan de började studera vid komvux
 Studerande som avslutade studierna 2016, fördelade efter studiemedelsanvändning. Andelar i procent.

Typ av studiestöd	Oförändrad status	Studier till arbetslöshet ¹	Studier till svag/osäker	Studier till etablerad	Högskola till övriga studier
Ej studiemedel	48	4	10	31	4
Generellt bidrag	50	2	12	29	5
Generellt bidrag+lån	33	5	14	42	5
Högre bidrag	25	0	25	50	0
Högre bidrag+lån	35	0	25	25	15
Totalt	46	4	11	32	5

¹ De som gått från att studera till att ha etableringsstatus som varken arbetande eller studerande.

Lite mer än tre fjärdedelar, 76 procent, av de med status som högskolestuderande hade inte studiemedel under sina komvuxstudier. En lite större andel av dem som var högskolestuderande innan de började studera vid komvux tog lånedelen jämfört med samtliga komvuxstuderande. Bara 0,3 procent av dem som tidigare varit högskolestuderande fick det högre bidraget. Detta beror på att det högre bidraget för studier vid komvux inte ges till den som redan har en gymnasieutbildning eller till den som har 120 högskolepoäng.

6.6. Övriga studier

De personer som bedrev övriga studier innan sina komvuxstudier bestod av 12 700 personer och utgjorde därmed 18 procent av populationen. Det var en stor övervikt av yngre personer i gruppen. Hela 87 procent var 24 år eller yngre när studierna på komvux avslutades. Detta beror på att många studerade på gymnasieskolan innan de började på komvux.

Av dem som bedrev övriga studier innan komvux hade hela 92 procent förändrat sin ställning efter studierna vid komvux. Det var 33 procent som gick vidare till högskolan och 8 procent som gick vidare till andra studier. Utöver det var 32 procent etablerade på arbetsmarknaden och 21 procent hade en osäker eller svag ställning.

Tabell 6.11 Etablering 2018 för studerande med status inom övriga studier innan de började studera vid komvux

Studerande som avslutade studierna 2016. Andelar i procent.

Status	Antal	Andel
Etablerad	4046	32%
Osäker	955	8%
Svag	1604	13%
Varken arb eller stud	768	6%
Högskolestuderande	4262	33%
Övriga studier	983	8%
Saknas	113	1%
Total	12731	100%

Den andel som gick vidare till högskolestudier efter komvux var klart högre än för övriga grupper. En stor anledning till detta kan vara att många använder komvux för att läsa in de kurser som behövs för att få behörighet till en högskoleutbildning.

Det var 32 procent som var etablerade på arbetsmarknaden efter komvux, och ytterligare 21 procent hade en osäker eller svag ställning på arbetsmarknaden. De med oförändrad status, dvs. de som studerade på annan utbildning både före och efter studierna vid komvux, var 8 procent. Det var 6 procent som varken arbetade eller studerade.

Studiemedelsanvändandet var lite annorlunda jämfört med hela populationen. En något lägre andel hade högre bidrag. Det var också en något högre andel som antingen studerade utan studiemedel eller med endast generellt bidrag.

Tabell 6.12 Förändring i etablering för studerande med status inom övriga studier innan komvux
Studerande som avslutade studierna 2016, fördelade efter studiemedelsanvändning. Andelar i procent.

Typ av studiestöd	Oförändrad status	Studier till arbetslöshet ¹	Studier till svag/osäker	Studier till etablerad	Till högskolestudier
Ej studiemedel	8	6	17	29	39
Generellt bidrag	7	5	23	32	32
Generellt bidrag+lån	6	7	27	42	18
Högre bidrag	5	10	34	41	9
Högre bidrag+lån	5	11	36	39	8
Totalt	8	6	20	32	34

¹ De som gått från att studera till att ha etableringsstatus som varken arbetande eller studerande.

En stor del av dem som bedrev övriga studier använde sannolikt komvux för att få behörighet för högskolestudier. Framför allt var det studerande utan studiemedel som gick vidare till högskola.

7. Vad har vi lärt oss om studiemedel och etablering?

7.1. Sammansättningen på studerandegruppen viktigare för etableringen än studiestödet

Den här studien visar att de som inte har studiemedel och de som har studiemedlens generella bidrag oftare går vidare till högskolestudier jämfört med dem som tar både bidrag och lån. De som tar både bidrag och lån etablerar sig dock i högre utsträckning på arbetsmarknaden efter komvuxstudierna. Är det studiemedlen som ger detta utfall i etablering eller är det vilka som har respektive inte har studiemedel som är av betydelse? Och vad betyder det vilka som får generellt respektive högre bidrag och vilka som tar studielån?

Det som påverkar etableringsutfallet bedöms ofta vara annat än studiemedlen. Utbildningsbakgrund, ålder och studieinriktning har alla betydelse för utfallet av komvuxstudierna. Även ställningen på arbetsmarknaden när de studerande började studera har betydelse.

Att dessa faktorer sannolikt påverkar utfallet i form av etablering mer än studiemedlen beror till stor del på att olika individer av rekryteringsskäl får olika typer av studiemedel. Yngre studerande studerar ofta utan studiemedel eller med generellt bidrag och utan lån. Äldre studerande med kort tidigare utbildning kan ofta få studiemedel med högre bidrag och behöver dessutom ofta ta lånedelen för att klara sin försörjning. Detta innebär att de som studerar utan att ta studiemedel eller med enbart det generella bidraget oftare går vidare till högskolan efter komvuxstudierna. Detsamma gäller dem som läser enstaka kurser. I sin tur kan detta bero på att de har andra mål med sina komvuxstudier än att omedelbart etablera sig på arbetsmarknaden.

Äldre personer, inte sällan utlandsfödda, har oftare som mål att ta sig ut på arbetsmarknaden. Så blir också fallet för väldigt många av dessa, särskilt för dem som studerar på yrkesprogram. Detta styrks också av vad tidigare studier på området har kommit fram till. Regelverket för de olika typerna av studiemedel har därmed betydelse även för att de olika grupperna av studiemedelstagare når olika utfall när det kommer till etablering efter studierna. Det verkar dock som om det högre bidraget eller låntagande i sig har begränsad betydelse för detta arbetsmarknadsutfall.

Tidigare etableringsstatus är en annan viktig faktor. Ju bättre status på arbetsmarknaden man hade innan studierna, desto större andel var helt etablerade efter studierna. Detta visar att den som en gång varit etablerad på arbetsmarknaden ofta kan ha goda arbetsmarknadsutsikter. Av dem som var högskolestuderande före komvux fortsatte majoriteten med högskolestudier även efter komvux.

7.2. Kan studiestödet stödja etablering eller fortsatta studier?

Studiestödet ska verka rekryterande för både kvinnor och män och därmed bidra till ett högt deltagande i utbildning. Studiestödet ska även vara utjämnande mellan individer och grupper och det ska ha en god effekt på samhällsekonomin över tiden.

Studiestödets mål är alltså att fler ska börja studera. Studiestödet har mindre med utfallet av studierna i form av etablering eller fortsatta studier att göra. Det ska dock vara samhällsekonomiskt hållbart över tid, ett mål som hittills mestadels tolkats som ett mål för återbetalningen av studielån.

Enligt ett riksdagsbeslut från juni 2020 har ett nytt övergripande mål för komvux lagts till för att tydliggöra att komvux ska vara basen för nationell och regional kompetensförsörjning för att bättre kunna möta arbetslivets behov av kompetens.¹⁵

Studiestödet bidrar till målet för den kommunala vuxenutbildningen genom att det ger möjlighet för alla att studera. Det kan diskuteras om studiestödet utöver det uttryckligen borde bidra till att stödja målet för komvux, det vill säga att möta arbetslivets behov av utbildad arbetskraft. Det skulle i så fall rimligen förutsätta att målen för studiestödet ses över och att det görs en bedömning av om de nuvarande målen för studiestödet är tillräckliga eller inte.

¹⁵ 2019/20:Ubu22.

Referenser

Arbetsförmedlingen (2017), Af-2017/0004 4000, *Perspektiv på arbetslösheten i olika grupper*.

CSN (2018), rapport 2018:3, *Studeraendes ekonomiska och sociala situation 2017*.

CSN (2020), rapport 2020:1, *Vilka studerar utan studiemedel?*

Skolverket (2019), *Etableringsstatus 2017 för olika elevgrupper som avslutat komvux 2015*. Officiell statistik från Skolverket.

Skolverket (2018), PM 2018:01882, *Etableringen på arbetsmarknaden och fortsatta studier år 2015 – 2016 efter avslutad kommunal vuxenutbildning*. SOU 2017:1, *För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd*. Slutbetänkande av Parlamentariska landsbygdskommittén.

Statistiska centralbyrån (2019), *Vuxenutbildningen betydelse i det svenska utbildningssystemet*.

Utbildningsutskottets betänkande 2019/20:UbU22, *Komvux för stärkt kompetensförsörjning*.

Bilaga 1: Etableringsmättet

Personernas etableringsstatus är årsbaserad och totalräknad. Den klassificeras av SCB i sex olika kategorier utifrån individbaserade uppgifter från flera olika datakällor, t.ex. inkomstuppgifter från kontrolluppgiftssystemet, sysselsättningsregistret på SCB och Arbetsförmedlingens sökanderegister.

Etableringsstatusen består av de sex kategorier som anges i tabellen.

Etableringsmättet ^{1,2,3}	
Etablerad ställning på arbetsmarknaden	Arbetsinkomst på minst 202 400 kr. Sysselsatt enligt sysselsättningsregistrets definition. Ingen arbetslöshet.
Osäker ställning på arbetsmarknaden	Arbetsinkomst på minst 171 300 kr och upp till 202 400 kr. Kan under året ha förekomst av arbetslöshet (hel- eller deltid), arbetsmarknadspolitiska åtgärder eller inte klassificerad som sysselsatt enligt sysselsättningsregistrets definition. Inte klassificerad som studerande.
Svag ställning på arbetsmarknaden	Arbetsinkomst upp till 171 300 kr. Kan under året ha förekomst av heltidsarbetslöshet/arbetsmarknadspolitiska åtgärder som överstiger 274 dagar. Inte klassificerad som studerande.
Studier	Registrerad på högskolans grundutbildning eller erhållit någon form av studiemedel.
Bedriver övriga studier	Erhållit någon form av studieersättning. Inte klassificerad som etablerad på arbetsmarknaden eller högskolestuderande.

Varken arbete eller studier

Ingen arbetsinkomst och inte klassificerad som studerande.

¹ Prioritering: Om en person både har studerat och arbetat under året prioriteras arbete före studier.

² Egenföretagare: Ges per definition inte etableringsstatus *Svag ställning* oavsett hur låga inkomster eller hur många arbetslöshetsdagar personen haft under året. Egenföretagare kan som lägst ha *Osäker ställning*.

³ Siffrorna i tabellen avser etableringsmätt för 2018.

Vi gör studier möjligt.